

“Jeg er jo ordblind i alle fag”

Konsulent ved Kompetencecenter for Læsning i Aarhus og gennem en årrække lærer på Gylling Efterskole (efterskole for ordblinde).

PD i Læse - og skriveteknologi for unge ordblinde.

Mikael Stensgaard Nielsen

“Jeg havde ikke gået på en ungdomsuddannelse, hvis ikke det var for Læse- og skriveteknologi”, (herefter LST) var det gennemgående svar, som jeg fik i mødet med de unge ordblinde. Unge som alle er ordblinde og som alle er lykkedes med at klare den svære overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse.

LST giver den unge ordblinde muligheder som aldrig før, og giver et helt nyt perspektiv i forhold til at søge og gennemføre den uddannelse, man drømmer om. Alligevel viser det sig desværre ofte, at LST aldrig bliver en integreret del af den unges skolegang, og i nogle tilfælde paradoksalt nok nærmest opleves som en hæmsko.

I arbejdet med mit PD-afgangsprojekt medvirkede unge studerende, som alle har skriftsproglige vanskeligheder, og som alle er erklæret ordblinde. Nedenstående illustrationer præsenterer tre unge ordblinde, som er primære kilder. De er enten i gang med, eller har afsluttet en ungdomsuddannelse.

De svære overgange

“Det er vigtigt, at vi anerkender, at overgangssituationer i tilværelsen igen og igen kan underminere en dyslektisk persons funktionsniveau og fremhæve hans eller hendes vanskeligheder” (David McLoughlin) Overgange i uddannelsessystemet er vanskelige for den ordblinde. Her møder den unge ordblinde nye fag, men ofte også en helt ny lærersammensætning. Teksttyperne ændrer sig, og bliver efterhånden mere mangfoldige, fagspecifikke og uensartede.

Denne udvikling fortsætter og i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse bliver det meget udtalt. Her bliver teksterne endnu mere fagspecifikke og komplekse. “Det er bare et højere niveau,” er beskrivelsen fra Lene.

“I dansk skal man læse og skrive på en hel ny måde,” udtaler Rosa, da interviewet handler om selve overgangen til ungdomsuddannelse. Anja Slåsvikk, som er koordinator på HF for ordblinde i Nørre Nissum tilføjer; “Den største omvæltning er klart det markante skifte i fagsproget”.

Torben går på HTX og her fylder den manglende tid og de stigende krav. Torben siger i den sammenhæng: “Det er meget mere tidskrævende end i folkeskolen. Ved afleveringer skal jeg arbejde hårdere end de andre”.

De markante overgange og de skift den ordblinde møder, stiller store krav til brugen af LST. Det er derfor nødvendigt, at den unge ordblinde klædes på til at kunne anvende LST i forhold til nye fag, genrer og krav som ungdomsuddannelsen byder på.

Læse - og skriveteknologi

Fælles for projektets empiri er det indgående kendskab disse unge ordblinde har til LST og dets anvendelsesmuligheder. De ved hvornår og hvordan LST kan indgå i de forskellige undervisningssituationer og ser LST som en naturlig del af deres skolegang.

“Det skal give mening” præciserer Rosa, når jeg spørger ind til hvilke LST-hjælpemidler hun bruger. Kendetegnende er, at de

ordblinde udvælger den LST, der passer til netop deres behov:

Lene: “Jeg vælger den LST som passer til mine behov.”

Torben: “Min LST er skræddersyet til netop mig.”

De interviewede er alle enige om, at oplæsningsfunktionen er en afgørende hjælp i deres skolegang. Flere nævner, at det er i læsningen at de føler sig mest på lige fod med de ikke ordblind. Lene fremhæver at oplæsningsfunktionen har været den afgørende LST-funktion for at hun har gennemført en ungdomsuddannelse; “Jeg læser hurtigere end de andre, og dermed får jeg mere tid til de skriftlige opgaver.”

De interviewede ser læsehastigheden som dynamisk og regulerer den i forhold til teksttype og sværhedsgrad; “Når jeg er inde i teksten, sætter jeg hastigheden op eller ned afhængig af, hvor svær den er.” Torben tilføjer: “Det vigtigste ved oplæsningen er, når jeg retter. Her

læser jeg langsomt. Ellers ville jeg aldrig have opdaget mine fejl.” Oplæsningsfunktionen betragtes også som værende vigtig i sprogfagene; “Jeg bruger det i alle fag – jeg er ultraafhængig af det i sprog.”

Ordforslagsfunktionen er ligeledes en vigtig medspiller i de unges skolegang; “Jeg er totalt afhængig af ordforslag. Også i sprog,” udtaler Torben og tilføjer, at han primært bruger ordforslagsfunktionen ved skriftlige opgaver, som er tidskrævende.

De adspurgte bruger talegenkendelse i flere sammenhænge, men talegenkendelse bruges især som del af de skriftlige opgaver. Lene anvender talegenkendelse hver gang, hun har en længere skriftlig opgave; “Jeg skriver alt det, jeg kan og indtaler ordet, når jeg ikke kan stave det.” Torben fortæller om den øgede tilgængelighed: “Jeg taler direkte i Google eller i telefonen.

Har brugt Dictus, men nu kan man jo indtale alle steder”.

Ovenstående fortæller historien om en velovervejet og strategisk anvendelse af LST, hvor det individuelle behov for LST er i højsædet. Valget af LST må altid tage udgangspunkt i den enkelte ordblind og dennes behov. Er viden om den enkeltes behov ufuldkomment, er der en fare for, at man vælger de forkerte LST-løsninger.

LST i et bredere perspektiv

“Jeg er jo ordblind i alle fag,” er Rosas tilføjelse i samtalen om LST, og en sætning hun gerne benytter, når hun skal forklare, hvordan man bedst hjælper en ung ordblind i skolen. Skal LST være et naturligt og automatiseret hjælpemiddel, der giver mening, er det magtpåliggende, at LST indgår i alle undervisningssituationer. LST vedrører alle fag og alle lærere, og det er derfor

Rosa (R):

Alder: 18 år

*Erklæret ordblind: 0.-1. klasse.
“Det har gjort mig godt, at det blev opdaget så tidligt.”*

Skolegang:

0.-9. klasse på vestjysk folkeskole

10. klasse i Holstebro

HF for ordblind i Nørre Nissum

Vigtigste relation: Det er helt klart mine forældre, og min dansklærer fra 6.-9. klasse.

LST: Oplæsningsfunktionen og ordforslag i engelsk har været en afgørende støtte.

Største styrke: Min åbenhed omkring ordblindheden.

Største udfordring: Det skriftlige arbejde er krævende. “Jeg er ikke altid lige hurtig på tasterne.”

Mit gode råd: “Det vigtigste er, at man bliver ved med at kæmpe.”

Torben (T):

Alder: 18 år

Erklæret ordblind: 8. klasse.

“Det var en hjælp at få klarhed.”

Skolegang:

0.-9. klasse på århusiansk folkeskole

10. klasse i Aarhus

2. G HTX i Aarhus

Vigtigste relation: Mine forældre, som stiller krav og en lærer, som insisterede på, at jeg skulle testes i 8. klasse.

LST: Min vigtigste LST er uden tvivl ordforslagsfunktionen i CD-ord. “Jeg er total afhængig af ordforslagene på HTX.”

Største styrke: Jeg VIL have en uddannelse og jeg er stærk i den mundtlige del.

Største udfordring: Skriftligheden på HTX er meget tidskrævende.

Mit gode råd: “Man skal acceptere, at man skal arbejde lidt hårdere.”

Lene (L):

Alder: 20 år

Erklæret ordblind: 7. klasse.

Min første tanke; “Sikke noget pis.”

Skolegang:

0.-9. klasse i folkeskole STX i Aarhus

Enkeltfag i Nanoteknologi på Aarhus universitet

Vigtigste relation: Mine forældre, som har været min moralske støtte og “advokat” i forhold min rettigheder.

LST: Oplæsningsfunktion i CD-ord samt “Tale Til Tekst” har fået mig igennem STX.

Største styrke: Udpræget fightermentalitet og at jeg læser hurtigere (med CD-ord) end mine klassekammerater.

Største udfordring: De skriftlige opgaver og at det tager længere tid.

Det gode råd: Brug LST til alt.

afgørende, at LST præsenteres og anvendes i alle fag.

LST må altså ses i et større perspektiv. Et perspektiv, hvor LST ikke kun betragtes som teknik og enkeltstående strategier. Der vil hele tiden dukke nye læse- og skriveteknologier op og derfor må man fastholde den “didaktiske retning”. Man må ikke lade sig forblænde af smarte LST-programmer, indbydende devises, men i stedet holde fokus på det der “giver mening”.

Ser jeg tilbage på mit første møde med LST omkring årtusindeskiftet som lærer på Gylling efterskole – hvor de unge ordblind sad tæt i et EDB-lokale med stationære computere, en syntetisk oplæsning på 1. udviklingsstrin og hvor OCR-scanningen bestod af bogbinder Kim og en flatbed scanner – og sammenligner jeg med LST-mulighederne i dag, er der sket en kæmpe udvikling. En udvikling som gør LST til en vigtig og afgørende medspiller

i at skabe unge ordblind, der ikke lader sig hindre af deres dysleksi, men som i højere grad er i stand til

at gøre drømme om uddannelse og fremtidigt job til virkelighed. ■

Mulige tiltag:

- Inddrage de ordblindes LST – erfaringer direkte i undervisningen.
- Erfaringsudveksling på tværs af årgange og institutioner.
- Yderligere LST-instruktion når den ordblind starter på ungdomsuddannelse.
- Hurtig tildeling af LST på modtagende skole.
- Grundig overlevering af oplysninger om LST ved UU-vejleder.
- Synlig og vedvarende LST – kontakt på modtagende skole.
- Viden om brug af LST til alle lærere.
- Eksplicit undervisning i strategier i sammenhæng med LST.
- Inddragelse af LST i alle fag.
- Øget samarbejde mellem IT-vejleder, kontaktlærer og læsevejleder.
- Indsatsen koordineres af en “decideret” ordblindevejleder, som har fokus på både dysleksi og LST.
- Øget fokus på overlevering af testresultater og introduktion af LST, med fokus på “hele eleven”.

For dig med læse- og stavevanskeligheder

Lær at bruge IT/iPad i undervisningen og bliv klar til prøverne i 9. og 10. klasse.

Oplev fællesskabet som centrum for læring.

Mange forskellige valgfag:

- hest
- landbrug
- idræt
- fodbold
- musik
- kreativ
- madlavning
- træ
- friluft
- praktisk
- kun for piger
- jagt

MEJLBY EFTERSKOLE

Smorupvej 1-3

9610 Nørager

Tlf. 98 65 11 55

kontor@mejlbyefterskole.dk

www.mejlbyefterskole.dk

